

Historia

Målet med undervisningen är att eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- använda en historisk referensram som innefattar olika tolkningar av tidsperioder, händelser, gestalter, kulturmöten och utvecklingslinjer,
 - kritiskt granska, tolka och värdera källor som grund för att skapa historisk kunskap,
 - reflektera över sin egen och andras användning av historia i olika sammanhang och utifrån olika perspektiv, och
-
- använda historiska begrepp för att analysera hur historisk kunskap ordnas, skapas och används.

Vad och hur arbetar vi med i samhällsorienterande ämnen.

Innehållet i undervisningen fördelas över tre år för att säkerställa att alla elever arbetat med allt innehåll. Vissa moment arbetar vi med enbart ett år medan andra är ett återkommande tema.

Så här arbetar vi:

Vid lokal pedagogisk planering, LPP, synliggör vi målen, hur vi kommer att arbeta utifrån förmågorna, hur vi dokumenterar samt utvärderar. Eleverna är delaktiga i den här processen.

Eleverna analyserar, utforskar, ser samspel, värderar lösningar, använder referensramar, granskar kritiskt, tolkar, reflekterar, resonerar, argumenterar, söker information, värderar källors relevans, uttrycker och värderar ståndpunkter.

Eleverna dokumenterar med text, bilder och andra uttrycksformer.

Studiebesök och inbjudna föreläsare är viktig del i arbetet med de samhällsorienterade ämnena.

Detta undervisar vi om i årskurs 4-6

Kring forntiden och medeltiden, till cirka 1500

- Norden befolkas.

Hur människor från kontinenten följde efter renhjordar och andra bytesdjur norrut och slog sig ner i Norden.

- De utmärkande dragen för stenåldern, bronsåldern och järnåldern.

Den nordiska forntiden ska behandlas översiktligt eftersom detta innehåll finns med i årskurs 1-3.

- Nordens kulturmöten med övriga Europa och andra delar av världen genom ökad handel och migration.

Vikingatiden resor.

Medeltidens handelsystem.

- De nordiska staternas bildande.

Kunskaper om att Sverige inte alltid har funnits som nation, utan växte fram i en tid då varken nationella gränser eller nationella identiteter existerade.

- Kristendomens införande. Religionens betydelse för kulturer och stater i Sverige och de övriga nordiska länderna samt. konsekvenser av dessa förändringar för olika människor och grupper.

Till exempel ledde kristendomens införande till att träldomen avskaffades och att stormän kunde få en mäktig bundsförvant i kyrkan om de lät döpa sig.

- Några av de europeiska upptäcktsresorna, deras betydelse och konsekvenser.

Få förståelse för de historiska processer som kom att förändra människors världsbild och ge upphov till en ny världsordning.

De geografiska upptäckterna i kombination med nya vetenskapliga rön om att jorden snurrar runt solen, bidrog till att kyrkans auktoritet på det vetenskapliga området ifrågasattes. Nu började man söka kunskap genom att observera verkligheten, göra experiment och dra slutsatser. En ny tilltro till människans förmåga att förstå och förklara verkligheten blev central i det som brukar kallas den vetenskapliga revolutionen.

- Arkeologiska fynd och vad de kan berätta om kulturmöten och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.

Till exempel kan myntskatter visa på periodens omfattande handelsutbyte mellan människor i Norden och mellan olika kristna och muslimska kulturer. Nycklar, som är vanliga fynd i kvinnogravar från vikingatiden, kan berätta något om kvinnans status i samhället.

Norden och Östersjöriket Sverige, cirka 1500–1700

- Nordens och Östersjöområdets deltagande i ett globalt utbyte, t ex av handelsvaror, språk och kultur.

Handeln med till exempel järn och spannmål ledde till maktstrider om hamnarna runt Östersjön och inkomsterna från handeln. Rikena i Norden drogs in i den europeiska storpolitikens allianser och maktkamper på kontinenten.

Kunskaper om utbytet runt Östersjön i historisk tid kan ge eleverna perspektiv på det samarbete som äger rum i dag, särskilt kring gränsöverskridande frågor om miljö och migration.

- Den svenska statens framväxt och organisation.

Hur Sverige liksom andra europeiska stater under 1500-talet genomgick en utveckling mot så kallade nationalstater med en stark centralmakt.

Under den här perioden lades mycket av grunden för Sverige som organiserad stat. Centralmakten anlade nya städer, organiserade ett postväsende och införde fastare former för skatteindrivning och rekrytering av soldater. Mycket av detta finns kvar än i dag och kan fungera som välbekanta exempel för eleverna på hur historien lämnar spår efter sig.

Ett annat exempel på den ökade centralstyrningen var att kyrkan ålades att sköta folkbokföringen, något som i hög grad bidragit till att öka våra kunskaper om historien.

Från medeltidens Sverige med svaga kungar går den politiska utvecklingen nu mot ökad centralstyrning och stärkt kungamakt på bekostnad av kyrkans och adelns inflytande. Det andra riket i Norden, monarkin Danmark-Norge, genomgick en liknande utveckling under samma tid.

- Det svenska Östersjöriket samt orsakerna till dess uppkomst. Konsekvenser för olika människor och grupper runt Östersjön.

Hur och varför Sverige under perioden utökade sitt territorium.

En tid när bergsbruket tog fart och metallproduktionen ökade starkt i Norge och Sverige. Det gav den svenska staten, som tidvis kontrollerade den omfattande handeln runt Östersjön, stora inkomster.

Kampen om makten över Östersjön ledde till många och långvariga krig mot andra nationer som också hade intressen i området.

Krigen belastade statens ekonomi och fick konsekvenser för barn, kvinnor och män i alla samhällsklasser i Sverige och andra länder runt Östersjön.

För vissa grupper av människor orsakade krigen mycket lidande, medan andra kunde utnyttja krigen för att berika sig och stärka sin makt.

- Reformationen och dess konsekvenser för Sverige och övriga Europa.

Kunskaper om religionens roll i samhällsliga processer och förståelse för vilken betydelse protestantismen haft för samhällsutvecklingen i Sverige och Europa.

I och med reformationen bröt Gustav Vasa den svenska kungamaktens beroende av katolska kyrkan. Därmed kunde han stärka sin egen makt över både kyrkan och staten. Reformationen bidrog också till

att den första svenska bibelöversättningen kom till stånd, vilket i sin tur ledde till ökad läskunnighet bland svenskarna.

- Vad historiska källor, till exempel brev och andra dokument, kan berätta om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män jämfört med i dag.

I källorna kan eleverna till exempel undersöka hur vardagen kunde se ut för dåtidens barn och jämföra det med sina egna erfarenheter av skola, fritid och familjeliv.

Ökat utbyte och jordbrukets omvandling, cirka 1700–1850

- Sveriges och Nordens ekonomiska och kulturella globala utbyte. Text i form av järnexport och genom resor till Asien.

Till exempel går det att visa hur den svenska järnexporten och annat handelsutbyte även ledde till ett ökat utbyte av tankar och idéer. Inte minst de franska influenserna gav bestående avtryck i den svenska kulturen, politiken och i det svenska språket.

- Jordbrukets omvandling och dess konsekvenser för människor.

Under 1700-talet och första hälften av 1800-talet genomgick jordbruket i Norden stora förändringar med skiftesrörelsen, nya odlingsmetoder och nya grödor. Denna omvandlingsprocess fick stora konsekvenser, bland annat för bönderna i Sverige och Danmark som fick utökad rätt till jorden de brukade.

- Den stora folkökningen och dess oraker och konsekvenser.

Ökningen hänger ihop med effektiviseringen av jordbruket och en begynnande industrialisering.

Kunskaper om de samhällsförändringar som ägde rum vid den här tiden är viktiga för att eleverna ska kunna se sambanden mellan jordbrukets omvandling, industrialiseringen och folkökningen. Betydelsen av den stora folkökningen kan inte överskattas.

De mekanismer som låg bakom folkökningen i Sverige på 1800-talet är fortfarande aktuella i andra delar av världen. Därför ger kunskaper om befolkningstillväxtens orsaker och konsekvenser eleverna möjligheter att förstå de utmaningar som världen står inför i dag.

- Framväxten av parlamentarism, partiväsen och nya lagar i Sverige.

Sverige hade förlorat ett krig mot Ryssland 1809 och tvingats lämna ifrån sig den finska delen av riket.

Kungen avsattes och landet fick nya grundlagar, varav regeringsformen var i bruk ända fram till 1970-talet.

Med de nya grundlagarna 1809–10 fick riksdagen dela makten med kungen och en utveckling mot parlamentarism påbörjades.

Under 1800-talet började också politiska partier organiseras, först i riksdagen och sedan även som breda folkrörelser.

Kunskaper om dessa skeenden utgör en viktig grund för förståelsen av hur Sverige styrs i dag.

- Vad historiska källor t ex dagböcker och arkivmaterial kan berätta om Sveriges historia och om likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män.

Till exempel kan bondedagböcker ge värdefull information om hur livet för den vanliga människan kunde se ut på 1700-talet och första hälften av 1800-talet.

Arkivmaterial, till exempel kyrkböcker, kan belysa lokal befolkningsstatistik jämfört med nationell och ge eleverna en inblick i hur historikerna arbetar med att tolka historiskt källmaterial.

Genom att jämföra motstridiga skildringar av periodens framträdande gestalter och dramatiska händelser får eleverna möjlighet att möta källkritiska problem.

Hur historia används och historiska begrepp

- Exempel på hur forntiden, medeltiden, 1500-talet, 1600-talet och 1700-talet kan avläsas i våra dagar genom traditioner, namn, språkliga uttryck, byggnader, städer och gränser.

Genom att eleverna uppmärksammas på historiska spår och hänvisningar i samtiden kan den historia de möter i undervisningen göras levande och meningsfull.

Föreställningar med anknytning till förkristna religioner lever kvar som traditioner och riter. Personnamn, ortsnamn och gatunamn anknyter inte sällan till fornnordisk mytologi, och det går fortfarande att urskilja tydliga influenser från andra språk i modern svenska genom lånbord som kommit in i språket under olika tider.

- Hur historiska personer och händelser t ex drottning Kristina, Karl den XII och häxprocesserna har framställts på olika sätt genom olika tolkningar och under skilda tider.

Några olika tolkningar av historiska personer och händelser och med sammanhangen där dessa tolkningar har kommit till. Ett exempel är hur Karl XII har beskrivits omväxlande som rättrådig hjältekonung och dumdristig krigshetsare.

- Vad begreppen förändring, likheter och skillnader, kronologi, orsak och konsekvens, källor och tolkning betyder och hur de används i historiska sammanhang.

Med hjälp av de övergripande begreppen kronologi, orsak och konsekvens kan skeenden som de nordiska statsbildningarna eller maktkampen om Östersjön bli mer begripliga.

Begreppen orsak och konsekvens är även användbara verktyg för att se och förstå drivkrafterna bakom förändring.

Likheter och skillnader är grundläggande begrepp som gör det möjligt att göra jämförelser mellan till exempel olika grupperns levnadsvillkor och mellan levnadsvillkoren under olika tider.

Begreppen källor och tolkning behöver eleverna för att kunna förstå hur föreställningar och berättelser om det förflutna kommer till.

- Tidsbegreppen vikingatiden, medeltiden, stormaktstiden och frihetstiden samt olika syn på deras betydelser.

Alla dessa tidsbegrepp bär på stort symboliskt värde och synen på dem har förändrats många gånger.

Vikingatiden har till exempel använts i en mängd olika syften, men kanske framförallt som symbol i en nationell berättelse om Sverige. Den traditionella bilden av vikingen har inte stora likheter med den tidens människor så som forskningen beskriver dem i dag.

Medeltiden är en efterhandskonstruktion som används för att beskriva det som människor i senare tid sett som en period av stagnation mellan antiken och renässansen. Historieforskningen har sedan dess flera gånger omvärderat perioden, men begreppet lever kvar. Även stormaktstiden och frihetstiden är perioder som har betraktats på olika sätt och använts för skilda syften.

Bedömning

Vi bedömer elevens förmåga att:

- Föra resonemang om:
 - om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och människors levnadsvillkor och handlingar.
 - källors användbarhet.
 - varför det finns likheter och skillnader i olika framställningar av historiska personer, händelser och tidsperioder.

- Undersöka
 - utvecklingslinjer inom kulturmöten, migration, politik och levnadsvillkor.
- Beskriva
 - samband mellan olika tidsperioder vid undersökningen av tidslinjerna.
- Visar:
 - hur någon av utvecklingslinjerna påverkat vår samtid och otiverar sitt ställningstagande. med hänvisningar till det förflutna
 - spår av i historien i vår tid.
- Använda:
 - historiska begrepp i studier av historiska förhållande, skeenden och gestalter såväl som vid användning av källor och i resonemang om hur historia används.
- Använda
 - historiskt källmaterial för att dra slutsatser om människors levnadsvillkor.